

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
NARYS
STASYS TUMĖNAS
NAUJIENLAIŠKIS NR. 6 (6)**

2022-04-12

„AUŠROS“ APYGARDA, ŠIAULIAI

2020–2024 m. Seimo kadencija

Seimo narys nuo 2020-11-13

Iškėlė: Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga

Išrinktas: Aušros (Nr. 25) apygardoje (Šiauliai)

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos narys

Kultūros komiteto narys

Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisija, Komisijos narys

Laikinoji grupė „Už šeimą“, narys

Laikinoji Kultūros paveldo, Europos kultūros kelių ir šv. Jokūbo kelio grupė, narys

Laikinoji Lietuvos kariuomenės veteranų rėmimo grupė, narys

Laikinoji Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė, narys

Laikinoji Šiaulių krašto bičiulių grupė, pirmininkas

Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija, narys

Seimo delegacija Lietuvos Respublikos Seimo, Lenkijos Respublikos Seimo bei Senato ir

Ukrainos Aukščiausiosios Rados narių asamblėjoje, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Armėnijos Respublika grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste grupė,
narys

Tarpparlamentinių ryšių su Kanada grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Šveicarijos Konfederacija grupė, narys

Tarpparlamentinių ryšių su Šventuoju Sostu grupė, narys

„AUŠROS“ APYGARDA, ŠIAULIAI

POLITIKO ŽODIS

Seimo narys Stasys TUMĖNAS atsako į padėjėjo Nerijaus BRAZAUSKO klausimus.

N. B. Vladimiro Putino režimo valdoma totalitarinė Rusijos Federacija 2022 m. vasario 24 d. pradėjo karą su suverenia ir demokratijos kelią pasirinkusia Ukraina. Putinas ir jo vienbalsė Kremliaus aplinka ciniškai pažeidė tarptautinę teisę – visų pirma Jungtinių Tautų Chartiją, kurios pagrindu nuo 1945 m. buvo pagrįsta Europos ir pasaulio saugumo architektūra. Kodėl Vakariai taip ilgai pasitikėjo Putinu, kodėl tenkinosi ekonominiais interesais ir kodėl taip vieningai susivienijo taikydami minėtos Chartijos 41 straipsnyje numatytas priemones?

S. T. Jūs paminėjote tik vieną tarptautinį dokumentą, o jų, saugančių žmogaus prigimtines teises, tautų apsisprendimo teises, yra daugiau – tai ir 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencija dėl civilių apsaugos karo metu; Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurumą, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą; 1948 m. paskelbta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija; Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas ir kiti tos saugumo architektūros dėmenys, kurių esmė, regis, panaši, įpareigojanti, siekianti „išgelbėti būsimas kartas nuo karo rykštės, kuris du kartus vienos kartos žmonėms atnešė neapsakomų kančių, ir vėl įtvirtinti tikėjimą pagrindinėmis žmogaus teisėmis, jo asmenybės orumu bei verte...“

Deja, klausimas dėl pasaulio valstybių pasitikėjimo Putinu ir atsakymas į jį aiškesnis toms tautoms, kurios jau yra susidūrusios su Kremliaus agresija, ciniškumu, tarptautinių susitarimų nepaisymu. Argi gali civilizautos XXI a. valstybės žmonėms kilti klausimas, kad galima pakelti ginklus ne prieš išorinius agresorius, bet prieš savo brolius ir seses slavus? Neseniai pasiklausius Putino „istorijos paskaitą“, susidaro įspūdis, baises įspūdis, kad Kremliuje dar gyvena žmonės, kurie įtikėję, kad iš naujo galima perbraižyti geopolitinius žemėlapius, revizuoti, rekonstruoti Carinės Rusijos imperijos ribas ar sugrįžti į Sovietiją iki 1990-ųjų metų. Siurrealistiniai reikalai, bet vykstantys, deja, dabar.

Nesu įsitikinęs, kad pasaulis absoliučiai susivienijo. Deja, esti valstybių, kurios saistomos energetinių išteklių, nenorinčios ar (ir) negalinčios atitrūkti nuo dujų ir naftos bambagyslės. Deja, ir Jungtinių Tautų organizacija (JT), kol joje galioja veto teisė, bus tik rezoliucijų, deklaracijų, pabarimų tribūna.

N. B. Kodėl negirdimas Rusijos piliečių balsas, kurį prisimename dar iš *Perestroikos*, Boriso Jelcino laikų?

S. T. Todėl, kad ta šviesioji Rusijos inteligentija, parėmusi Baltijos šalių laisvės siekius 1989–1990-aisiais metais, senstelėjo 30 metų, jiems jau 70–80 metų, todėl, kad Rusijoje nėra naujojo Boriso Jelcino, kariškių, stojusių demokratijos fronto pusėn, o galintys, bandantys pretenduoti tai daryti, sukišti į kalėjimus arba pasitraukę į Vakarus; pagaliau todėl, kad tie 18–20 metų vaikinukai, Kremliaus kariaunos pasiūsti kovoti prieš brolius ukrainiečius, vaikus, senelius, civilius gyventojus,

gimę jau Putino valdymo metais. Akivaizdu, kad vienakryptė didžiarusiškoji propaganda padarė savo darbą, „suzombino“ naująją su malonumu vakarietišką kokakolą geriančią Rusijos kartą, bet, deja, mažančią pagal Kremliaus kišamus stereotipus.

N. B. Kovo 10 d. prasidėjo nauja Pavasario sesija, kuri, akivaizdu, bus neeilinė, nes vyksta Rusijos karo prieš Ukrainą, galimo NATO karinio konflikto su Rusija, karinės grėsmės Baltijos valstybėms fone. Kitaip sakant, situacija yra labai rimta, verčianti atgrasymo strategiją keisti gynybos strategija. Lietuva rengiasi peržiūrėti biudžetą, skirti papildomų milijonų eurų priimančiosios šalies paramai. Mes nuolat verkėme, kad mums reikia daugiau NATO karių, tačiau nepadarėme namų darbų – nėra kur priimti karių ir nėra reikalingos karinės infrastruktūros. Kodėl?

S. T. Jau pirmąją Pavasario sesijos dieną krašto gynybai skyrėme papildomai iš rezervo fondo 200 milijonų eurų. Nėra taip, kad mūsų kariuomenė yra atsilikusi, neparengta. Taip buvo iki įstojimo į NATO, kai mūsų kariuomenėje avėjo sportbačiais, ir tai nedaro garbės tuometinėms valdžioje buvusioms partijoms. Reikalai pasikeitė, o šiandien niekas iš LR Seime išrinktų partijų, frakcijų neabejoja, kad būtina toliau stiprinti krašto apsaugą, skirti tam didesnę bendrojo vidaus produkto (BVP) dalį.

Priminsiu, kad praeitoje kadencijoje, valdant Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai, pirmą kartą buvo įvykdytas NATO reikalavimas krašto apsaugai skirti 2 proc. nuo BVP. Įvyko tai, ko partijos anksčiau nesiryžo daryti, kritikavo tokius bandymus. Dabar valdantieji siūlo finansavimą krašto apsaugai didinti iki 2,5 proc., o Prezidentas – iki 3 proc. BVP. LVŽS tam pasiryžusi pritarti. Kita vertus, tai, kokiu procentu mes padidinsime krašto apsaugos finansavimą, savaime nereiškia, kad krašto apsauga ateityje gaus proporcingai daugiau pinigų, viską lems tai, koks bus Lietuvos BVP konkrečiais metais. LRS nariai jaučia atsakomybę, mato priešišku kaimynų užmojus, agresyvius kėslus ir visada pasirengę peržiūrėti biudžetą, kuris padėtų užtikrinti krašto saugumą.

N. B. Kokius darbus, tikslus Pavasario sesijoje yra numaćiusi LVŽS frakcija? Kokių teisėkūros iniciatyvų šiuo metu labiausiai reikia Lietuvos valstybei ir visuomenei?

S. T. Tų iniciatyvų, siūlymų yra visose valstybės gyvenimo srityse, juos aptariame LVŽS frakcijoje bei šešėliniame kabinete, kuris, pvz., patvirtino LVŽS socialinės politikos strategiją, o kad ji būtų įgyvendinta, LVŽS atnaujins ir kitų sričių strategijas, atsižvelgdama ir įvertinusi šių dienų aktualijas. LVŽS Seimo nariai teiks įstatymų projektus ir kitus teisės aktus, kuriuose ypatingas dėmesys išlieka šeimai ir jos poreikiams užtikrinti. Tarp naujų siūlymų – 13-oji pensija ir kitas požiūris į verslo galimybes padėti jauniems žmonėms, steigiant stipendijas ir diegiant kitas priemones:

skatinti atstovavimą šeimoms vietos ir nacionaliniu lygmenimis, stiprinti šeimos tarybų ir šeimoms atstovaujančių organizacijų vaidmenį; remti nevyriausybinės organizacijas, plėsti paslaugų šeimai prieinamumą regionuose; siekti, kad valstybė užtikrintų reikiamą pagalbą šeimoms, išlaikant šeimos stabilumą, kad būtų prieinama psichologinė ir kita pagalba konfliktus patiriančioms šeimoms, bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžių mokymosi galimybės ir kita tolygiai visoje šalyje teikiama pagalba.

Ir toliau sieksime didinti vaiko pinigus sparčiau, nei numato išmokų indeksavimo įstatymas; tęsime paramą, skirtą pirmajam būstui regionuose įsigyti, plėsimė šios programos galimybes;

sieksime plėsti nemokamo mokinių maitinimo mokyklose apimtį, kad visi priešmokyklinės ir pradinės ugdymo programos mokiniai gautų nemokamą maitinimą.

Pavasario sesijoje siūlysiu projektą, kurie mažintų pajamų nelygybę ir didintų minimalias pajamas: siekti, kad mažiausių socialinės paramos sistemos išmokų dydis siektų valstybės nustatytą minimalaus vartojimo poreikio dydį (MVPD). Esant sudėtingoms situacijoms, tokioms kaip šiuo metu kovojant su COVID-19 ekonominėmis ir socialinėmis pasekmėmis, padėti ypač sudėtingoje finansinėje situacijoje esančioms šeimoms, ieškoti vienkartinių ir tęstinių priemonių, kurios skatintų tokių šeimų pajamų didinimą.

Mūsų šešėlinis Vyriausybės kabinetas rekomendavo teikti ir kitas pataisas, kurios:

didintų darbo rinkos patrauklumą (didinti kokybiškų, lanksčių vaiko priežiūros ir ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą);

efektyvintų jaunimo politiką (kartu su verslu stiprinti regioninius profesinio rengimo centrus, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, įgyvendinti jaunimo verslumo ugdymo ir įdarbinimo programas, užtikrinti jaunimui skirtų programų tęstinumą);

leistų rūpintis pažeidžiamomis visuomenės grupėmis;

užtikrintų Lietuvos senjorų ir senjorių gerovę (sieks įvesti tryliktoją (vienkartinę) pensiją; tęsti 2008–2009 m. krizės metu sumažintų pensijų ir kitų išmokų kompensavimą).

Sieksime gerinti socialinių darbuotojų darbo sąlygas ir vystyti socialines paslaugas (skirtingo pavaldumo socialinių darbuotojų atlyginimų suvienodinimo, toliau gerinti socialinių darbuotojų darbo saugos sąlygas, daugiau dėmesio skirti socialiniams darbuotojams, dirbantiems sveikatos priežiūros įstaigose ir sveikatos priežiūros darbuotojams, dirbantiems globos namuose, šiems darbuotojams užtikrinant socialines garantijas).

Aktuali problema, priešinant visuomenę, – šeimos politika, šeimos samprata, taigi ir šioje sesijoje dėsime pastangas rūpintis tradicinės šeimos sampratos puoselėjimu.

Jeigu mūsų siūlomi sprendimai, siūlymai bus priimti Seime, žmonės valstybėje jaustųsi socialiai saugesni.

N. B. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2022 m. vasario 9 d. sprendimu Nr. KT17-S17/2022 nusprendė „nutraukti pradėtą teiseną byloje Nr. 21/2021 pagal pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo [...]“. Kaip Jūs, politikas, vertinate šį galutinį ir neskundžiamą Konstitucinio Teismo sprendimą?

S. T. Nueita paprasčiausiu keliu, nes ištyrus šį klausimą, žinant KT poziciją, būtų nebereikėję prie šio klausimo grįžti, jeigu istorija ateityje pasikartotų. Dabar lieka daug neatsakytų klausimų ir taip susipriešinusiai visuomenei dėl Galimybių paso konstitucingumo (galimybė LRKT ateityje tirti Vyriausybės nutarimo atitiktį Konstitucijai, jeigu su tokiu prašymu į LRKT kreipsis kuris nors bendrosios kompetencijos teismas) net ir sutinkant su argumentu, kad Vyriausybės 2022 m. vasario 2 d. nutarimu teisinis reguliavimas yra panaikintas, t. y. pašalintas iš teisės sistemos, ir nebegali būti taikomas.

N. B. Kokias rinkėjų / valstybės problemas sprendėte pastaraisiais mėnesiais? Kas trukdo greičiau identifikuoti ir išspręsti rinkėjų problemas?

S. T. Problemos, dėl kurių kreipiasi gyventojai, kartojasi. Vienos jų – lokalsios (dėl renovacijos problemų, dėl daugiabučių administravimo, gatvių valymo, pavasarį – medžių (ne)kirtimo ir pan. Yra ir spręstinių valstybės lygmeniu problemų, pvz., stringantis, užsitęsęs svarstymas Seime dėl mero rinkimų tvarkos. Smagu, kai žmonėms gali padėti – atsakingos institucijos po mano kreipimosi pradėjo spręsti lėtinio nuovargio sindromo / mialginio encefalomielite / povirusinio nuovargio sindromo pripažinimo medicininio kriterijumi, kuriuo remiantis nustatomas asmens bazinis darbingumas, problema.

N. B. Viešojoje erdvėje ne kartą išsakėte kritiką „Tūkstantmečio mokyklų“ projektui, pastebėdamas, kad „didžiausią nerimą kelia programos įgyvendinimo pasekmės“. Iš kur kyla tas nerimas ir kodėl Jūsų neįtikina Švietimo mokslo ir sporto ministerijos pozicija, kad „TŪM programos siekis – atnaujinti ir sustiprinti mokyklas, o ne jas reorganizuoti ar uždaryti.“ Kas ir ko čia nesupranta?

S. T. Dauguma viską puikiai supranta, pvz., tai, kad skirti 210 milijonų europinių eurų TŪM programai yra gėris, nes kiekviena investicija į švietimą yra lauktina ir reikalinga kaip oras. Visi, išnagrinėję ar bent nuosekliau susipažinę su programa, jos numatomu įgyvendinimu, atranka, supranta ir tai, kad didiesiems miestams, pvz., Šiauliams, viskas gerai, miestas tik pasirinks, teiks paraiškas, kurios mokyklos dalyvaus programoje, bet su grėsmėmis susidurs mažesnės regionų mokyklos, nes pagal mokyklų tinklo pertvarkos taisykles, arba kitaip sakant, optimizavimo taisykles, rajonuose liks tik po vieną, geriausiu atveju po dvi gimnazijas.

Kai tuos 210 milijonų padalini iš 60 savivaldybių, kai didelę dalį lėšų numatoma skirti naujų mokyklų statyboms, projekto administravimui (mįslingiems „Tūkstantmečio mokyklų akademijos“ ekspertams), tai abejonių įžvelgi daugiau. Kam ŠMSM steigti naują „cerberių fabrikėlį“, jei per 200 kvalifikuotų specialistų dirba Nacionalinėje švietimo agentūroje (NŠA)? Juk jos struktūroje net penki departamentai su gausybe intelektualio, mokslinio, vadybinio potencialo: Stebėsenos ir vertinimo (38 darbuotojai), Švietimo pagalbos (33), Ugdymo turinio (40), Infrastruktūros plėtros (29), Bendrųjų reikalų (41). Dar 30 darbuotojų administruoja Agentūros veiklą. Natūraliai kyla klausimas, ar žino apie tuos skaičius, darbuotojų gausybę Premjerė Ingrida Šimonytė, Finansų ministerija, valdančiosios koalicijos partneriai?

N. B. Kaip vertinate Lietuvos apskritai ir Šiaulių konkrečiai teikiamą pagalbą karo pabėgėliams iš Ukrainos? Kokių problemų kyla ir kokių neišnaudotų galimybių dar esama?

S. T. Stebina ir džiugina bendras visuomenės susitelkimas, vienybė. Jei COVID-19 reikalai visuomenę suskaldė, supriešino, Ukrainos įvykiai sutelkė. Kita vertus, viskas netikėta, nelaukta, tad ir paramą kovojančiai Ukrainai pagerinti rezervų yra į valias. Svarbu, kad visos savivaldybės vienodai traktuotų ir išnaudotų galimybes suteikti ne tik moralinę paramą deklaracijomis, pareiškimais, bet ir padėtų finansiškai.

Štai LR Vyriausybė iš rezervo fondo paskyrė ženkliai paramą Ukrainai, tai padarė Vilniaus savivaldybė, mūsų Šiaulių rajono savivaldybė, skyrusi 50 000 eurų, o Šiaulių miesto administracija duoda žinią, kad teisės aktai nenumato tokios galimybės. Tai negerai. Dėl to kreipiausi į Premjerę I. Šimonytę, kuri pažadėjo šią situaciją išsiaiškinti ir patarti visoms savivaldybėms vienodai traktuoti įstatymus ir galimybes. Tai padaryti būtina, nes dabar didžiulis krūvis tenka nevyriausybinėms organizacijoms, pvz., Šiauliuose „Karpatų“ asociacijai, ŠNVOK, Šiaulių gyventojams. Būtina greičiau persiorientuoti ir Migracijos skyriams, kuriems padidėjęs darbo krūvis padedant

pabėgėliams, kurių vis gausės. Situaciją žymiai pagerina įsteigtas Karo pabėgėlių iš Ukrainos registracijos centras Šiauliuose. Dabar svarbiausia tinkamai panaudoti žmogiškuosius išteklius ir teikti tą pagalbą, kurios iš tiesų reikia karo pragarą išgyvenusiems Ukrainos piliečiams.

N. B. „Išankstiniais Finansų ministerijos duomenimis, 2022 metų sausio mėnesį valstybės biudžetas ir savivaldybių biudžetai pajamų gavo 43,7 proc. (379,4 mln. eurų) daugiau nei 2021 metais tuo pačiu laikotarpiu, kuomet buvo karantinas. [...] Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio (GPM) buvo 257,3 mln. eurų. Tai 58,3 mln. eurų (29,3 proc.) daugiau nei 2021 metų sausio mėnesį, didžiąja dalimi dėl darbo užmokesčio fondo augimo, nulemtu gerėjančios situacijos darbo rinkoje ir spartaus darbo užmokesčio augimo.“ Kaip manote, ar šis valstybės biudžeto ir savivaldybių pajamų biudžetų didėjimas tęsis ir toliau, o jeigu taip, ką jis duos konkrečiai Šiaulių miesto savivaldybei?

S. T. Pasakėte teisingus skaičius ir tendencijas, bet viena buvo IKI KARO UKRAINOJE, kita – KARO UKRAINOJE METU. Tad spėlioti šiandien, kaip paveiks mūsų ekonomiką apsivertusi geopolitinė situacija, kai trūkinėja tarptautinės sutartys, būtų spėliojimas iš kavos tirsčių. Be to, pagrįstai ir principingai pykstamės ne tik su Rusija, Baltarusija, bet ir su Kinija. Tad daug kas paaiškės per artimiausius 2–3 mėnesius.

N. B. Šiaulių miesto savivaldybė nuo 2022 m. vasario 22 dienos iki 2022 metų kovo 28 d. vykdo 2022 metų nevyriausybinų organizacijų projektų finansavimo konkursą, numatydama prioritetus, tarp kurių šiemet yra: „1. Paslaugų vaikui ir šeimai plėtra; 2. Vaikų (paauglių) užimtumas, jų nusikalstamumo prevencija; 3. Pozityvių užimtumo, laisvalaikio, pilietinių iniciatyvų plėtra; 4. Nevyriausybinų organizacijų veiklos plėtra didinant miesto gyventojų įsitraukimą į savanorišką veiklą.“ Neabejoju, kad po konkurso rezultatų paskelbimo į Jus, Seimo narį, kaip ir kasmet, kreipsis Šiaulių miesto nevyriausybinų organizacijų atstovų, nepatenkintų konkurso rezultatais. Kur čia slėpėtų amžinoji problema?

S. T. Būsiu atviras – pabodo tos įsisenėjusios, tapusios chroniškėmis trintys tarp nevyriausybinių ir miesto savivaldybės. Abi pusės labai principingos, bet nevyriausybinkai yra mūsų pilietinės visuomenės kraujotaka, tad su jais savivaldybės turėtų bendrauti lanksčiau, ne tik raidiškai. Juk akivaizdu, kad savivaldybė aiškiai ir detalai išdėsto konkurso sąlygas, terminus, pateikia dokumentų formas etc., bet finansavimas dažniausiai ateina tik per projektus, kurie labai įvairūs, kartais sunkiai palyginami. Tikiuosi, kad savivaldybė įsitikino, ką reiškia visuomeninės organizacijos šių dienų kontekste ir abi pusės pagaliau ras sutarimą.

N. B. Statistikos departamentas 2021 m. atliko visuotinį gyventojų ir būstų surašymą, kuris pirmą kartą buvo atliktas administracinių šaltinių pagrindu. Rezultatai labai įskalbinti: „2021 m. sausio 1 d. Lietuvoje buvo 2 810 761 nuolatinis gyventojas, 1 505 796 moterys ir 1 304 965 vyrai. Per dešimtmetį nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 232,6 tūkst., arba 7,6 proc. Netekome tiek gyventojų, kiek gyvena Klaipėdoje ir Panevėžyje kartu sudėjus. Teritorinis gyventojų pasiskirstymas šalyje keičiasi – daugėja gyvenančiųjų miestuose, gyventojai keliasi gyventi į rajonus, keičiasi gyventojų tankumas.“ Ką rodo tokie skaičiai ir kokių veiksmų skubiai turi imtis valstybė, kad Lietuvoje neliktų tik trys miestai?

S. T. Skaičiai nedžiuginantys. Optimistiškai buvo nuteikę sugrįžtančių į Lietuvą skaičiai 2019–2020 metais, kai sugrįžo daugiau negu išvyko. Prie to prisidėjo, mano subjektyvia nuomone, ir 2019 m. paskelbimas Pasaulio lietuvių metais, sutelkęs lietuvius išeivijoje, skatinęs tautinį

pasididžiavimą Lietuva, siekį į ją grįžti; daug lėmė BREXIT, vėliau pandemija. Na o gyventojų skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo tarptautinė migracija ir natūrali gyventojų kaita. Vis dėlto daugiau gyventojų praradome dėl emigracijos. Per dešimtmetį iš šalies išvyko 118,9 tūkst. daugiau nei atvyko. Gimė 113,7 tūkst. mažiau nei mirė.

Skelbiama, kad sumažėjo ir imigrantų srautas: 2021 m. į Lietuvą imigravo 35,9 tūkst. žmonių – 7,2 tūkst. (16,7 proc.) mažiau nei 2020 m. Pusė atvykusiųjų – Lietuvos Respublikos piliečiai, iš užsieniečių į Lietuvą daugiausia atvyko Baltarusijos (44,8 proc.) ir Ukrainos (27,1 proc.) piliečių.

Akivaizdu, kad Lietuvos „tirpimas“ skaudžiausiai atsiliepia regionams – retai apgyvendinta jau pusė valstybės teritorijos (retai apgyvendintomis teritorijomis laikomos tos, kuriose gyventojų tankumas yra mažesnis nei 12,5 žmogaus kvadratiniam kilometre).

Mūsų politikai priima bendrus susitarimus dėl krašto apsaugos, dėl švietimo, bet pats metas bandyti susitarti dėl Lietuvos demografinės politikos, dėl vieningos programos, kad mūsų valstybė netaptų tik trijų miestų valstybe, o likusi dalis nebūtų demografinė dykra.

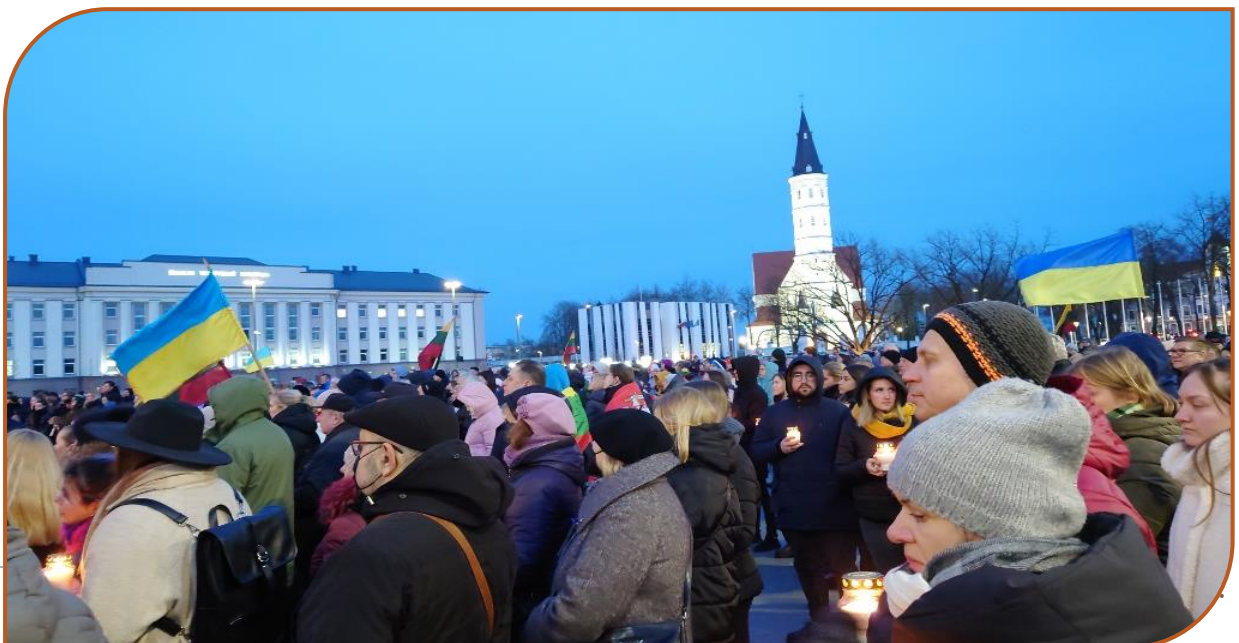
N. B. Lietuvos senjorai ir senjorės, lyginant su ES senjorais, vis dar gauna tik apie 30,7 proc. darbo užmokesčio siekiančias pensijas, todėl siūloma šią neteisybę Lietuvos senjorų atžvilgiu taisyti valstybei mokant taip vadinamą „13-ąją pensiją“, kurios dydis priklausytų nuo darbo stažo. Minimali 13-oji pensija būtų apie 215 eurų. Kaip vertinate tokią iniciatyvą?

S. T. Pritariu tokiai iniciatyvai, tam pritaria ir konkrečius siūlymus teikia Prezidentas Gitanas Nausėda, nes tai rodo Valstybės rūpestį mūsų senjorais ir senjorėmis, kuriems tikrai nėra lengva išgyventi, ypač brangstant prekėms, maistui, šildymui. Pagaliau, kaip informuoja „Sodra“, apie 200 tūkstančių gavėjų sulaukė vienišo asmens išmokos. Ją gaus visi Lietuvoje gyvenantys vieniši žmonės sulaukę senatvės pensijos amžiaus ir neįgalieji, negaunantys našlių pensijos.

N. B. Ko palinkėtumėte Ukrainos ir Lietuvos žmonėms „Slavų pavasario“ proga?

S. T. Nedaugžodžiausiu, žmonėms reikia taikos, santarvės, žmonėms reikia, kad kaimynas nežudytų kaimyno, kad karas neišskirtų amžiams šeimų, kad tautos sutartų. Ukrainos tautai linkiu tvirtybės, kovos dvasios, patriotizmo, o Lietuvai – solidarumo ir tvaraus darbo Valstybei. Nesinorėtų, kad šis pavasaris į žmonijos istoriją įeitų kaip „krūvinasis slavų pavasaris“. Geriau, kad išauštų „Tautų pavasaris“, primenantis XIX a. vidurį, kai Europoje vyko nacionalinių judėjimų atgimimas, toks laukiamas ir šiandien Rusijoje, Baltarusijoje. To siekime visi kartu.

Dėkoju už pokalbį!

LIETUVOS AKTUALIJA: „LIETUVOS RESPUBLIKOS 2022 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO NR. XIV-745 14 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS“

1 straipsnis. 14 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 14 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir jį išdėstyti taip:

„1) skolintis valstybės vardu, kai yra poreikis ir kai dėl to nėra pažeidžiamos šio įstatymo 11 ir 21 straipsnių nuostatos: su valstybės skola susijusioms išlaidoms apmokėti; priemonėms, finansuojamoms iš Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšų, bendrai finansuoti, su šių priemonių įgyvendinimu susijusioms išlaidoms (tarp jų dėl netinkamo pridėtinės vertės mokesčio) apmokėti; Europos Sąjungos teisės aktais numatyta nacionalinei paramai žemės ūkio subjektams teikti; nenumatytais įmokoms į Europos Sąjungos biudžetą mokėti; nenumatytais išlaidoms dėl einamaisiais biudžetinais metais vykdomo referendumo ir (arba) rinkimų apmokėti; Lietuvos Respublikos įsipareigojimams, susijusiems su naryste NATO, vykdyti (užtikrinti iki 2,52 procento bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) skyrimą), kai atsiranda papildomų lėšų poreikis Finansų ministerijai paskelbus BVP prognozę Lietuvai; Lietuvos Respublikos įsipareigojimams, susijusiems su Europos Sąjungos politikos įgyvendinimu, vykdyti, įskaitant rezervinių lėšų sukauptumą ir (arba) paskolinimą, kaip tai numatyta Europos Sąjungos teisės aktuose, Europos Sąjungos institucijų ar organizacijų sprendimuose ir (arba) su tuo susijusiose sutartyse ar susitarimuose ir įsipareigojimuose pagal dvišales bendradarbiavimo sutartis; išlaidoms, susijusioms su nepaprastosios padėties, ekstremaliųjų situacijų likvidavimu, jų padarinių šalinimu ir padarytų nuostolių padengimu iš dalies, kai nepakanka valstybės rezervo ir Vyriausybės rezervo lėšų, apmokėti; šalies geležinkelių infrastruktūros išlaikymo išlaidoms, atsiradusioms dėl sankcijų Baltarusijos Respublikai taikymo; išlaidoms, susijusioms su atstovavimu Lietuvai (Vyriausybei) užsienio ginčų sprendimo institucijose, įskaitant teisinių išvadų dėl jų sprendimų apskundimo parengimą, teisinių išvadų dėl sprendimų apskundimo gavimą ir atstovavimą Lietuvai (Vyriausybei) atliekant kitus veiksmus, susijusius su Lietuvos Respublikos (Vyriausybės) interesų gynimu (bet tuo neapsiribojant), apmokėti; arbitražų ar teismų sprendimams, kurių pagrindu Lietuvai kyla pareiga mokėti sumas, vykdyti;“.

DARBAS TAUTOS ATSTOVYBĖJE

Norėtuši, kad Lietuvos politikoje būtų vietos moralei ir vertybėms, o tai, kas čia šiandien bus peršama, primena hibridinį karą vertybių skalėje. Infiltruojamos svetimos raidės iš pradžių į įmonių pavadinimus, paskui į raidyną. O kas toliau, mieli ponai?

Kaip čia nepritarsi tiems komentatoriams, sakantiems, kad dažnai mūsų vertybinė politika tampa tik širma, kurią galima įvairiai interpretuoti ir segreguoti.

Ačiū. Gerbiama profesore, aišku, suprantamos ir pagirtinos jūsų tokios humanistinės intencijos. Viena vertus, jau kai kas veikia ir dabar, kaip sakoma, tas modelis. Tačiau anksčiau ar vėliau bus prieita prie finansavimo. Dabar savivaldybių prioritetas yra organizuoti, optimizuoti institucijas. Ar buvo pamąstyta, pavyzdžiui, kiek reikės lėšų tokiam modeliui?

Ačiū. Gerbiamas komiteto pirmininke, pritariu kolegės prieš tai išsakytoms mintims. Ši pataisa yra, manyčiau, kontroversiška. Ar, jūsų nuomone, tikrai nebus pažeidžiamas skaidrumo principas, kai Seimo kontrolierius galės gauti atlygį, dalyvauti įvairiuose projektuose, o to negalės daryti panašaus atitiktens vadovai ir kontrolieriai?

RINKĖJAI

Sprendžiant rinkėjų problemas 2021-12-29 raštu kreipiausi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrę Moniką Navickienę, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrą Arūną Dulkę dėl darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo, be kita ko, prašydamas „paaiškinti, ar planuojama (jei taip, kada?) lėtinio nuovargio sindromą / mialginį encefalomielitą / povirusinio nuovargio sindromą laikyti medicininiu kriterijumi, kuriuo remiantis nustatomas asmens bazinis darbingumas. Ar artimiausiu metu rengiamasi peržiūrėti ir (ar) patikslinti „Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašą“? („Dėl darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo“, 1 p.).

2022-02-23 gavau Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atsakymą, kuriame, be kita ko, teigiama, kad „siekdami visapusiškai įvertinti situaciją dėl mialginio encefalomielito arba lėtinio nuovargio sindromo vertinimo nustatant asmenims darbingumo lygį, 2022 m. sausio 20 d. įvyko pasitarimas su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos specialistais, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovais (toliau – NDNT) ir gydytojais psichiatrais. Diskutuodami su specialistais išsiaiškinome, kad šiuo metu asmeniui, patiriančiam sunkų organizmo funkcijų sutrikimą dėl lėtinio nuovargio sindromo, nėra kliūčių kreiptis į NDNT dėl darbingumo lygio nustatymo. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. A1-78/V-179 „Dėl darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintų darbingumo lygio nustatymo kriterijų sąrašo 82 punktą nustato, kad nenurodytų somatinių ligų ir pažeidimų atveju bazinis darbingumas nustatomas įvertinus bendrą funkcinį sutrikimą. Tai reiškia, kad asmenį gydantis gydytojas, įvertinęs lėtinio nuovargio sindromo simptomais besiskundžiančio asmens anamnezę, laboratoriniais tyrimais eliminavęs fiziologines lėtinio nuovargio priežastis, gali siųsti asmenį į NDNT darbingumo lygiui nustatyti.

Atsižvelgdami į gydytojų specialistų nuomonę, kad lėtinio nuovargio sindromą galima būtų priskirti neurologinėms darbingumo lygio nustatymo indikacijoms (TLK-10 AM, kodas 93.3 – povirusinis nuovargio sindromas; gerybinis mialginis encefalomielitas) dar atskirai diskutuosime su gydytojais neurologais dėl šios būklės įtraukimo į darbingumo lygio nustatymo kriterijų sąrašą ir dėl atitinkamų įrankių ligos sukkelto organizmo funkcijų sutrikimo mastui nustatyti.“ („Dėl darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo, 1–2 psl.).

EUROPOS SAJUNGOS AKTUALIJA: KOMISIJA TEIKIA 2023 M. FISKALINĖS POLITIKOS GAIRĖS

Tolesnio fiskalinės politikos koordinavimo gairės

Komunikate išdėstomi penki pagrindiniai principai ir nustatomi fiskalinių rekomendacijų, kurias 2022 m. gegužės mėn. Komisija pasiūlys valstybėms narėms dėl jų 2023 m. biudžetų planų, principai. Šie principai:

- turėtų būti užtikrintas politikos koordinavimas ir nuoseklus politikos priemonių derinys; skolos tvarumas turėtų būti užtikrinamas laipsnišku ir aukštos kokybės fiskaliniu koregavimu ir ekonomikos augimu;
- turėtų būti skatinamos investicijos ir tvarus augimas;
- turėtų būti skatinamos fiskalinės strategijos, suderintos su vidutinio laikotarpio principo taikymu fiskaliniam koregavimui, atsižvelgiant į EGADP, ir
- fiskalinės strategijos turėtų būti diferencijuojamos ir jose turėtų būti atsižvelgiama į euro zonos aspektą.

Valstybių narių koordinuotas fiskalinis atsakas į didelį ekonomikos nuosmukį dėl COVID-19 pandemijos, kuriam palankesnes sąlygas sudarė aktyvuota bendroji nukrypti leidžianti išlyga ir kuris buvo remiamas ES lygmens veiksmais, buvo labai sėkmingas. Nuolatinis tvirtas fiskalinės politikos koordinavimas tebėra labai svarbus šiandienos nestabilioje aplinkoje ir siekiant užtikrinti sklandų perėjimą prie naujo tvaraus augimo ir fiskalinio tvarumo. Remdamasi 2022 m. žiemos ekonomine prognoze, Komisija laikosi nuomonės, kad perėjimas nuo bendros remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos krypties 2020–2022 m. prie iš esmės neutralios bendros fiskalinės politikos krypties 2023 m. atrodo tinkamas. Tuo pat metu reikia būti pasirengus reaguoti į kintančią ekonominę padėtį.

Dėl būtino fiskalinio atsako į COVID-19 pandemiją ir susitraukusios gamybos apimties gerokai padidėjo valdžios sektoriaus skolos santykis, visų pirma kai kuriose didelę skolą turinčiose valstybėse narėse, nors skolos tvarkymo išlaidos nedidėjo. Siekiant išsaugoti skolos tvarumą, reikalingas daugiametis fiskalinis koregavimas kartu su investicijomis ir reformomis, kuriomis siekiama išlaikyti augimo potencialą. Komisija laikosi nuomonės, kad **nuo 2023 m. patartina pradėti laipsnišką fiskalinį koregavimą siekiant sumažinti didelę valstybės skolą** [išskirta – S. T.], tačiau pernelyg staigus konsolidavimas galėtų neigiamai paveikti augimą, taigi ir skolos tvarumą.

ES ekonomikos perėjimas prie didesnio tvaraus augimo ir žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos uždavinių sprendimas turėtų būti svarbiausias visų valstybių narių prioritetas. Nors Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP) – priemonės „Next Generation EU“, pagal kurią bus skirta iki 800 mlrd. EUR papildomo finansavimo, pagrindas – gali padėti vykdyti dvejopą pertvarką, Komisija laikosi nuomonės, kad vidutinės trukmės fiskaliniuose planuose turėtų būti skatinamos ir apsaugomos nacionaliniu lygmeniu finansuojamos aukštos kokybės viešosios investicijos.

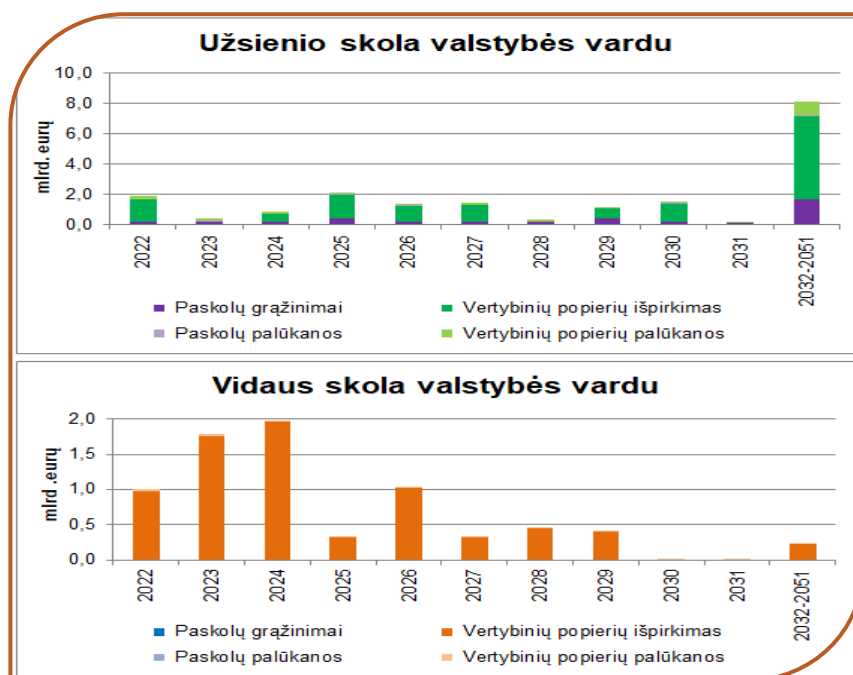
Stabilumo ir konvergencijos programose turėtų būti parodyta, kaip, vykdant laipsnišką konsolidavimą, investicijas ir reformas, valstybių narių vidutinės trukmės fiskaliniais planais užtikrinamas laipsniškas valstybės skolos mažinimas iki apdiraus lygio ir tvarus augimo.

Nacionalinės fiskalinės strategijos turėtų būti tinkamai diferencijuojamos:

- didelę skolą turinčios valstybės narės turėtų pradėti laipsniškai mažinti skolą 2023 m. atlikdamos fiskalinį koregavimą, neįtraukdamos įnašų iš EGADP ir kitų ES dotacijų;
- mažas ir vidutinės skolas turinčios valstybės narės turėtų didinti žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai būtinas investicijas, kad būtų pasiekta bendra neutrali politikos kryptis.“

Šaltinis: „Europos Komisijos – pranešimas spaudai, prieiga internetu: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_22_1476). Komunikatą galite skaityti: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/com_2022_85_1_en_act_en.pdf.

Šios 2023 metų ES fiskalinės politikos gairės tiesiogiai koreliuoja su Užsienio skola valstybės vardu ir Vidaus skola valstybės vardu. Finansų ministerija nurodo šiuos skolos valstybės vardu grąžinimus ir palūkanų mokėjimus 2022–2051 metais.

„Pastaba: Skolos grąžinimai ir palūkanų mokėjimai pateikti pagal 2022-02-28 faktiškai priimtus įsipareigojimus, t.y. neįvertinus galimo refinansavimo, konsolidacijos ir sudarytų išvestinių finansinių priemonių sandorių. 2022 metų duomenys apima ir planuojamus, ir jau įvykdytus įsipareigojimus.“

Šaltinis: „Skolos valstybės vardu grąžinimai ir palūkanų mokėjimai 2022–2051 metais“, prieiga internetu: <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/valstybes-skolos-valdymas/apzvalgos-ir-statistika/skolos-valstybes-vardu-grazinimai-ir-palukanu-mokejimai-2022-2051-metais>.

(NE)ŽINOMA ŠIAULIŲ ISTORIJA: VELYKOS TARPUKARIU

Šv. Velykos – pati svarbiausia ir gražiausia pavasario šventė. Velykos švenčiamos pirmąjį sekmadienį po pirmos mėnulio pilnaties, skaičiuojant nuo pavasario lygiadienio. Ši šventė turi senas tradicijas.

Kalbininkai teigia, kad Velykų pavadinimas kilęs iš žodžio „vėlės“, nes mūsų protėviai šiuo metu aplankydamo artimųjų kapus, nunešdavo jiems kiaušinių. Tikėta, kad mirusiųjų vėlės pasirodo kartu su atgimstančia gamta, bet paskui pasitraukia po pirmojo Perkūno. Velykos mūsų protėvių buvo švenčiama kaip gamtos atbudimo šventė.

Velykos Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo viena gražiausių švenčių, reikalaujanti ilgo pasiruošimo. Skaitant tarpukario spaudos puslapius, galima išskirti keletą Velykų tradicijų: visų šeimos narių susirinkimas, gausaus šventinio stalo ruošimas, margučių marginimas, ėjimas į bažnyčią, svečių priėmimas, svečių vizitavimas.

Spauda neapsiribojo tik patosu, kritikavo išlaidūniškas miestiečių tradicijas, puošėivas ir atkreipė dėmesį į gausų Velykų stalą, disonuojantį su ekonominės krizės paliestų šeimos biudžetais.

Atvirukas „Sveiki Sulaukė Šv. Velykų“. XX a. 3 deš. – XX a. 4 deš. Lietuvos liaudies buities muziejus.

Jau nuo Verbų sekmadienio mieste buvo juntamas pagyvėjimas, suaktyvėjusi prekyba, stengiamasi švarintis. Tarpukario pradžioje, kaip ir Kalėdų laikotarpio švenčiu metu, Velykų nuotaikomis aprašoma valstybės politinė situacija. Kristaus, kaip ir pavasario, prisikėlimas siejamas ir su valstybingumo atgavimu: „mes prisikėlė ir beaugą ir mūsų ainiams palikime žiedus tojo džiaugsmo, kurio mes savo prisikėlimą gyvename“.

Krikščioniškoji šventės reikšmė aiškinta ir tuo, jog Velykos turi būti dvasinio susikaupimo, sielos apsisvalymo šventė. Greta primintų Kristaus nukryžiuojimo ir prisikėlimo istorijos momentų pateikti filosofinio pobūdžio pasvarstymai, leidžiantys atvirai kalbėti ir apie krikščionybės nepripažįstamas tiesas. Nors ir minėta, jog bažnyčiose lankosi daug tikinčiųjų, tačiau piktinamasi visuomenės „supagonėjimu“: „į bažnyčias einama spektaklio žiūrėti, pačios šventės virstančios pilvui vergavimo dienomis“. Toks elgesys vertinamas kaip įsisenėjęs neigiamas paprotys, kai Velykų šventės švenčiamos ne siela, o kūnu.

Tokiu materialiu šventimo būdu nereikėtų labai stebėtis, kadangi tam įtakos turi išsilavinimo lygis. Visgi inteligentijai šiuo klausimu taip pat moralizuojama, kad didžiajai visuomenės daliai ši nerodo atitinkamo pavyzdžio. Peršasi mintis, kad švenčių tradicijos pagrindiniais formuotojais laikyti aukštesniojo sluoksnio gyventojai su stipria išreikšta religine savimone, kurios pėdomis privalo sekti likusi visuomenės dalis.

Velykoms paprastai buvo ruošiamasi maždaug savaitę. Žmogus rūpindavosi, kad ši šventė būtų sutinkama kuo geriau ir diena praleidžiama linksmiau. Rašyta: „Jau šiandien toji puikutė metų diena Velykos nesužavi taip galingai, taip giliai, kaip kitados.“ Tokią nostalgiją galėjo lemti Pirmasis pasaulinis karas, kurio pasekmės dar gana stipriai jaustos ir pirmaisiais tarpukario metais.

Kiaušinis – vienas svarbiausių Velykų simbolių. Straipsniuose nuolat pasigirsta raginimai, skatinantys išsaugoti sodžiaus papročius, tačiau žmogus „patekęs į miestą imasi svetimų mums visokių miestietišku manierų“. Kai kurie miesto žmonės margučius ima vertinti kaip vaikų žaislus, ir kartu juos linksta sieti su kaimiškais papročiais – vietoj margučių mažiesiems pradedami pirkti „kiškiukai iš krautuvės“, kad vaikai turėtų kuo pasidžiaugti.

Margučių ridenimas laikytas būtinu Velykų šventės akcentu. Jaunimo būrelius, beridenančius margučius, buvo galima išvysti gatvėse, miestų aikštėse. Akcentuota, kad šis ridenimas skiriasi, nes „čia ne taip kaip kaime“, tuomet kyla klausimas, kuo jis skiriasi? Sakyta: „Jei ritintojas savo ritinamu margučiu pataiko kito margutį, tai anas asmuo sumoka [jam] penkis centus.“

Minėta, jog greta žaidžiančių pardavinėtojai siūlo įsigyti pačius stipriausius, daugiausiai kitų nukonkuravusius margučius. Atsibodusiems juos ridenti, siūloma daužti, vėlgi išlaikant tą pačią penkių centų kainą tam, kuris pralaimi.

Kasmet, prieš ar po Velykų švenčių, pasirodydavo publikacijos, nagrinėjančios svečiavimosi etiketą, kuris neretai buvo pažeidžiamas sureikšminant svečiavimosi įpročius, kuriems pritaikomas vizito iš pareigos terminas. Tokie žmonės jaučia būtinybę aplankyti pažįstamus ne iš noro, bet dėl būtinybės, todėl toks elgesys kritikuotas, laikytas nederamu.

Kiek kitokiais Velykų šventimo įspūdžiais dalijasi kaimo gyventojai. Kaip ir kitų didžiųjų švenčių proga, nemažai miestiečių išvyksta į provinciją, o ypač jų srautas padidėja sutapus katalikų, stačiatikių ir judėjų kalendoriams. Daug tikinčiųjų eina į naktinius budėjimus ar į rytines mišias.

Per Velykas, kaip ir Kalėdas, šventės atmosfera kaime atsispindi pasakojimų ir apsakymų žanruose. Viename jų perteikiama šeimos istorija, kai Velykinė naktis buvo sudrumsta dėl naktį atslūkinusio vagies, sutrukdžiusio nueiti į bažnyčią išklausyti naktinių mišių.

Vargu ar galime rasti kokių skirtumų tarp mieste ir kaime ruošto vaišių stalo, kadangi, anot publikacijų, jie „lūždavo“ nuo valgių ir gėrimų. Per Velykų šventes jaunimas šoka, o vyresnieji žaidžia kortomis, kalba apie ūkio reikalus, dalijasi praeitų metų Velykų atsiminimais. Vaikai taip pat nebūdavo nuskriaudžiami: Velykų bobutė jiems nepagailėdavo saldžių dovanėlių.

Garliava, Kauno apskr. apie 1936 m. Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus nuotr.

Prieš Velykas turguose buvo gausiai perkama naminių paukščių, sūrio, kiaušinių, paršiukų ir kt. Iš kaimų į miestus ūkininkai gabeno daug žalumynų – kadagių ir gluosnių, kuriais buvo puošiami stalai. Miesto ponios „Maiste“ užsisakydavo virtų kumpių ir vyniotinių, o „Paramoje“ – tortų ir pyragų. Lietuvos šeimininkės buvo skatinamos išsiversti be užsienietiškų prieskonių ir įvairių importuotų produktų.

Ruošimasis Velykoms trukdavo visą savaitę. Šeimininkės švarindavo namus, ruošdavo maistą šventiniam stalui. Spaudoje buvo juokaujama, kad Didžioji savaitė namie esantiems vyrams galėjo tapti labai įtempta. „Per savaitę lig Velykų būna gan rimtų dalykų, nes virtuvė, ko gero, tiesiog frontu pasidaro. Šeimininkės ir virėjos, kaip Sevilijos kirpėjas, skuta, peša kas papuola, taip, kaip generolą Molą. Tada vyram savo bute jokiū būdu nepabūti, nes kai žmona ima šluoti, butą tenka evakuoti. O virtuvė tada daros, kaip mūšis prie Gvadalajaros. Pilna visokių lavonų, net pažvelgti nemalonu.“

Kiekviena šeimininkė turi stengtis, kad švenčių nuotaika būtų kuo išpūdingesnė ir jaukesnė. Buvo būtina ir apšvarinti savo butus, nežiūrint, kokie jie bebūtų, ir šį tą paruošti Velykų stalui. Reikia vengti didesnių pramogų bei sueigų su svetimais ir tolimesniais žmonėmis. Buvo manoma, kad tokie dideli žmonių susirinkimai, pokyliai išblaško švenčių nuotaiką. Per Velykų šventes siūlyta vengti, kiek galima, svaiginamų gėrimų, kurie gana dažnai vartoti didesnių švenčių metu.

Gražiai padengtas stalas yra kiekvienos moters, ypač jaunos, pasididžiavimas. Kad ir neturtingas būtų stalo padengimas, bet gražiai ir tvarkingai patiekti valgiai sukelia geresnę šventės pajautimą, sužadina žmogaus gerą nuotaiką. O kai nuotaika gera, tada ir rūpesčiai ne tokie sunkūs, ir valgis skanus, ir visi kiti trūkumai kaip nebuvo. Pagrindinis dalykas yra švarutėlė kaip sniegas staltiesė. Nereikia gailėti ir gėlių. Būtinai iš tos pačios medžiagos kaip staltiesė servetėlės.

Šiuo ilgu ruošos periodu buvo prigaminama daugybė po Gavėnios pasninko laukiamų mėsos, kiaušinių patiekalų, neapsieita be krienu ir naminio majonezo, saldumynų, tortų, pyragų. Velykų stalui buvo privalomi didžiuliai tešloje kepti kumpiai, mėsos vyniotiniai, kiaulės galva, kalakutas ir kiti mėsos gaminiai. Taip pat būtinas buvo sviesto avinėlis ir saldumynai, kuriuos anuomet vadino *mazurkais*, *baumkuchenais*, *babkomis*, *čigonais* (tamsus, džiovintų vaisių pyragas).

Velykų stalą būtinai turėjo puošti margučiai, dažyti svogūnų lukštais ar importiniais dažais, laku. Margučių dažymas dažnai būdavo vaikų ir moterų darbas. Primarginti reikėjo tiek, kad užtektų visiems – ir lauktiems svečiams, ir priklydėliams.

Papilio (Biržų r.) dvaro jaunimas švenčia Velykas. XX a. 4 deš. Rokiškio krašto muziejus nuotr.

Šeimininkėms taip ilgai ruošus vaišes, daug maisto likdavo. Spauldoje buvo raginama priimti visus svečius, ypač vienišus. Svečiams buvo nurodomos tam tikros elgesio per Velykas taisyklės. Pirmiausia, žinoma, reikėjo nepamiršti mandagumo: „Vizitininkas turi būti mandagus. Nepatogu, atėjus į svetimus namus, pradėti pasikalbėjimą pastaba, kad, esą, kumpis žalias, o kiaušiniai susmirdę, turbūt, likę dar iš pereitų Velykų.“

Velykiniai vizitai buvo rengiami ne tik pas šeimos bičiulius, bet ir pas Lietuvos Respublikos Prezidentą, kitus svarbius pareigūnus, žmonėms buvo siūlomos šventinės premjeros teatre ar kine, jie būdavo kviečiami į visuomeninių organizacijų renginius. Taigi Velykas sutinkant mieste, laukė išlaidos ne tik Velykų patiekalams, bet ir madingiems drabužiams, kuriais ir damos, ir džentelmenai norėjo pasipuikuoti per šventinius vizitus.

Tarpukariu įvairiose Lietuvos įstaigose buvo skelbiamos Velykų atostogos, kad visi galėtų grįžti į savo gimtuosius namus, pabūti su artimaisiais. Atostogauti išvykdavo visi: nuo ministro ar Seimo nario iki moksleivio. Negalintieji susitikti siūsdavo vieni kitiems sveikinimus su šilčiausiais linkėjimais Velykų proga.

Šaltiniai ir literatūra

„Apie šv. Velykas iš tarpukario spaudos“. Prieiga internetu: <https://www.muziejusrokiskyje.lt/apie-sv-velykas-is-tarpukario-spaudos>. Dusevičiūtė Gintarė, *Kalendorinių švenčių tradicijos sampratų kaita Lietuvoje XX–XXI a. pr.: magistro darbas*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2012.

„Velykos tarpukariu: net naktį pilnos gatvės žmonių“. Prieiga internetu: <https://www.bernardinai.lt/2020-04-12-velykos-tarpukariu-net-nakti-pilnos-gatves-zmonių/>.

„Velykos tarpukariu: sviesto avinėliai ir sudeginti kvartalai“. Prieiga internetu: <https://kauno.diena.lt/naujienos/kultura/velykos-tarpukariu-sviesto-avineliai-ir-sudeginti-kvartalai-175880>.

Parengė istorijos ir politikos magistras, Seimo nario padėjėjas Tautvydas ELIJOŠIUS

ŽINIASKLAIDA

<https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1611673/stasys-tumenas-tukstantmecio-mokyklu-geismai-ir-virsmi>

<https://www.youtube.com/watch?v=Hxbeo6SnNho>

<https://lvzs.lt/lt/lvzsnaujienos/stasys-tum%C4%97nas-kas-nori-karo?>

<https://www.facebook.com/psvb.lt/posts/1960217880816517>

<https://www.skrastas.lt/aktualijos/k-zuperka-iteisiname-angliska-perrasa>

<https://www.skrastas.lt/komentarai/ispuolis-pries-lietuviu-kalba>

<https://www.skrastas.lt/politiku-tribuna/kaip-keisis-mero-rinkimu-tvarka-ir-igaliojimai>

<https://www.youtube.com/watch?v=j0VIh9seco8>

KOMUNIKACIJA

Lietuvos Respublikos Seimo nario Stasio Tumėno kabineto adresas Vilniuje:

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

III rūmai 301 kabinetas

Tel. (8 5) 239 6615

El. p. stasys.tumenas@lrs.lt

Padėjėja Vilniuje

Monika Šiaudinytė: tel. (8 5) 239 6615, el. p. monika.siaudinyte@lrs.lt;

Lietuvos Respublikos Seimo nario Stasio Tumėno biuro adresas Šiauliuose:

Aušros al. 15, 76299 Šiauliai (I aukštas). Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos laikotarpiu prašytume registruotis ir problemą išsakyti telefonu / el. paštu.

Padėjėjai Šiauliuose:

Nerijus Brazauskas (Šiauliuose): mob. 8 612 02 941, el. p. nerijus.brazauskas@lrs.lt;

Tautvydas Elijošius (Šiauliuose): mob. 8 612 04 056, el. p. tautvydas.elijosius@lrs.lt;

Socialiniai tinklai:

<https://www.facebook.com/Stasys.Tumenas.LRS/>

<https://www.youtube.com/channel/UCwN1Y0KTvhz-5Mtkx98wWlw>

Microsoft Teams platforma:

Seimo nario Stasio Tumėno biuras Šiauliuose

Mobilioji naujienlaiškio versija: <https://bit.ly/33MrOzD>

Naujienlaiškyje panaudotos Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos, Stasio Tumėno, Tautvydo Elijošiaus, Nerijaus Brazausko, Lietuvos liaudies buitės muziejaus, Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus, Rokiškio krašto muziejus nuotraukos.

Naujienlaiškį parengė Seimo nario Stasio Tumėno komanda.

Atsakingasis redaktorius – Nerijus Brazauskas.

Paremkite Ukrainą kovoje už mūsų Laisvę